

Århus d. 13. december 2005

Uddannelsesudvalget
UDU alm. del - Bilag 125
Offentligt

Uddannelsesudvalget
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Vedr. danskfagets styrkelse i en ny og forbedret læreruddannelse

En række aktuelle rapporter – ”Fremtidens danskfag”, EVA’s rapport om læreruddannelsen, OECD’s rapport om det danske skolevæsen og senest rapporten fra Udvalget til forberedelse af en national handlingsplan for læsning – har på det seneste understreget behovet for at styrke læreruddannelsen og i særdeleshed danskfaget heri. De lærerstuderende skal dels rustes til de mangeartede kommunikations- og formidlingsopgaver, som lærerprofessionen fordrer, dels skal de være i stand til at varetage undervisningen i et danskfag, der er både bredere og vigtigere end tidligere.

I folkeskolens opdragelse af eleverne til deltagere i et demokratisk samfund er danskfaget således helt fundamentalt. Grænserne for hvad man kan betegne som funktionel analfabetisme, forrykkes hele tiden opad, i og med at både uddannelser og erhverv i stigende grad kræver færdigheder i at læse og skrive for at kunne betjene elektronisk materiel og kommunikation. Dette skærper kravet om, at dansklæreren er fagligt klædt på til gennem hele skoleforløbet at undervise, så elevernes læse- og skrivekompetencer stadig udfordres og styrkes.

Danskfagets kerneområde er sprog og tekster i bred forstand og afkodning og fortolkning af disse. I en stadig mere kompleks verden, hvor nye teksttyper supplerer de gamle, og hvor et altid voksende medieudbud mangedobler de tekster, vi dagligt skal forholde os til, er det vigtigere end nogensinde, at eleverne i folkeskolen udvikler deres viden om og færdigheder i at producere, afkode, fortolke og vurdere den moderne kulturs tegn og tekster.

Undervisningsministeren har i bl.a. Folkeskolen været citeret for at ønske en større specialisering inden for læreruddannelsen og i særdeleshed linjefaget dansk - med henblik på at ruste lærerne bedre til at honorere kravene om en tidssvarende, fagligt kvalificeret og differentieret danskundervisning. Konkret har der været peget på en opdeling af danskfaget i to linjefag med fokus på hhv. de yngste og de ældste børn i skolen.

Vi er meget enige i, at en sådan specialisering er nødvendig for en styrkelse af folkeskolens danskundervisning. Imidlertid tvivler vi stærkt på, at en opdeling af faget vil repræsentere en sådan styrkelse og udgøre en kvalificeret specialisering. Der vil efter vores mening næppe være noget, som kan

undværes, blot fordi læreren kun skal undervise enten de yngste eller de ældste elever. En opdeling af faget vil følgelig i praksis være en reduktion. Det vil vi forsøge at udfolde i det følgende:

I "Fælles mål for dansk" er det faglige indhold i danskundervisningen principielt det samme fra 1. til 10. klasse, udfoldet med en spiralisk progression. Som det hedder i fagets signalement: "Dansk er et dannelsesfag, hvor de grundlæggende kundskaber og færdigheder skal *udvikles som en helhed gennem hele skoleforløbet*" (vores fremhævning).

Således arbejdes der med elevernes læse- og skrivefærdigheder fra 1. til 10. klasse, ligesom tekster af forskellig art og disses afkodning og fortolkning er et indholdsområde gennem hele forløbet. Løbende udvikles elevernes evner til at formulere sig mundtligt og skriftligt inden for forskellige genrer. Og gradvist udfoldes arbejdet med kulturens tekster i bestræbelsen på at bringe eleverne "æstetisk, etisk og historisk forståelse" (jf. fagets formålsparagraf) og en personlig og alsidig sproglig kunnen. Dette gøres under hensyntagen til elevernes forskellige baggrund (socialt, etnisk etc.) og i respekt for, at den enkelte elev skal udfordres og støttes i processen i overensstemmelse med sine evner og muligheder.

For at kunne undervise i overensstemmelse med "Fælles mål" må dansk-læreren altså have et solidt fagligt fundament bestående af vidtgående kendskab til relevante faglige teorier, viden og kunnen inden for fagets indholdsområder. Hertil hører bl.a. oparbejdelse af et nødvendigt tekstrepertoire, et rigt metodisk beredskab samt en veludviklet fagdidaktisk kompetence, der sætter læreren i stand til at målrette sin undervisning og vælge den rigtige metode og det rigtige faglige indhold i en given kontekst.

Når lærerens faglighed skal kunne rumme både den dygtige og den mindre dygtige elev, skal kunne kompensere for social arv og forholde sig til en flerkulturel skole, samtidig med at han skal være sig en fortløbende proces bevidst, hvor de faglige elementer berøres spiralisk og altså genkommende gennem hele skoleforløbet hen mod de faglige slutmål, er det vigtigt, at denne lærer er veluddannet i faget. Og det er vigtigt, at han i kraft af sin viden, kunnen, metodiske kapacitet og teoretiske forankring har et stabilt grundlag at bygge en specialisering på.

Det er dansklæreren, der med sin faglige kunnen og sin viden om, hvor eleverne kommer fra, og hvor de er på vej hen i deres færdighedsmæssige udvikling og erkendelsesforløb, skal få sammenhængen i "Fælles mål" til at tage form i elevernes hoveder og blive til andet end tomme hensigtserklæringer på papir. Ingen af fagets områder kan således undværes, fordi man eksempelvis specialiserer sig i undervisning på begynder- og mellemtrinnet. *Det vil derimod være fordelagtigt at etablere en grundlæggende, bred fællesdel i linjefaget og på baggrund af denne fokusere og specialisere lærerens uddannelse – fx med henblik på særlig at beskæftige sig med de yngste elever. Det kan eksempelvis gøres ved et specialiseringsmodul sidst i forløbet, en eksamensform med mulighed for specialisering, gennem særligt fokus i praktikken eller lignende.*

Danskfagets måske mest fundamentale og ofte også mest synlige område er udviklingen af elevernes læsekompetence. Vi vil her lade dette område tjene

som eksempel på, hvorledes faglig indsigt, metodisk frihed og indsigt i forskningsbaseret teoretisk viden om et område er nødvendig på alle niveauer i en skole, der har som mål, at alle elever skal udfordres i overensstemmelse med deres evner og som minimum være funktionelle læsere og i stand til at fortsætte deres uddannelsesforløb, når de forlader folkeskolen.

Der er siden 1990-ernes rapporter om danske elevers relativt sene udvikling af læsekompetencer forsket en del i læsning, og man har indhentet en omfattende viden – bl.a. om, hvad en lærer må kunne for at mestre en differentieret læseundervisning, der gør flest mulige elever til funktionelle læsere i et passende tempo. Der er enighed blandt forskere og pædagoger¹ om, at en kvalificeret læseundervisning kræver indsigt i denne forskningsbaserede viden om fx læseprocesser og vigtige faktorer i læseindlæringen, om lingvistik og tekstgrammatik, om måder til diagnosticering af den enkelte elevs læsestrategier og dertil en bred vifte af konkrete metoder til at udvikle elevernes læsning og afdække og afhjælpe specifikke læseproblemer.

Denne faglige basis er naturligvis helt nødvendig i begynderundervisningen, hvor samtlige elever står over for at skulle "knække koden", som det populært hedder. Men arbejdet med at udvikle en funktionel læsekompetence fortsætter hele skoleforløbet igennem og omfatter både afkodning og forståelse af forskellige teksttyper helt frem til udskolingen, hvor eleverne skal være i stand til at læse temmelig avancerede skøn- og faglitterære tekster.

Læreren i udskolingen må i lighed med begynderunderviseren have viden om læseprocesser og læsestrategier for at kunne arbejde kvalificeret med både de stærke og de svage elever og forholde sig til specifikke problemer hos den enkelte elev med eksempelvis at læse nødvendige fagtekster. Undervisningsdifferentiering var det nye begreb, da man vedtog den nuværende folkeskolelov i 1993. Skal det være andet end en luftig hensigtserklæring, må læreren have viden, kunnen og metodisk alsidighed inden for de fag, han skal undervise i.

Et argument for opdelingen af danskfaget har været ønsket om at styrke den fagdidaktiske dimension i linjefagsundervisningen. Dette gøres imidlertid ikke alene ved at målrette lærerens uddannelse mod en bestemt aldersgruppe. En holdbar fagdidaktisk kompetence bygger på grundig faglighed og evne til at tilpasse fagets indhold og metoder til konkrete sammenhænge med elever. Og til at opnå en sådan kompetence har den lærerstuderende brug for et solidt og bredt fagligt grundlag!

Som dansklærer må man først og fremmest have viden om sprog og være i stand til at kommunikere, beskrive, analysere og fortolke. På dette fundament kan man så træffe et begrundet valg af fordybelsesområde og bygge videre med specialviden af forskellig art, der sætter læreren i stand til at målrette sin undervisning yderligere. Det er med en solid faglig og metodisk baggrund, at man opnår frihed til at tilrettelægge en målrettet undervisning, der tager højde for nye faglige og pædagogiske udfordringer og tilgodeser sammenhæng og progression i folkeskolens største fag.

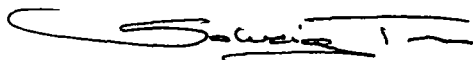
¹ Jf. bl.a. professor Carsten Elbro, læseforsker Jørgen Frost og seminarielæktor Lene Møller.

Vi håber inderligt, at en ny læreruddannelseslov vil tage konsekvensen af den nuværende stoftrængsel i læreruddannelsen og reducere antallet af linjefag. Bredden i læreruddannelsen er en kvalitet, men den må ikke prioriteres på bekostning af muligheden for at nå et fagligt forsvarligt niveau. *Vi foreslår ét linjefag i dansk, der bygger på et fælles grundforløb – af mindst samme omfang som det nuværende linjefag – og dertil en efterfølgende specialisering.* Dette har foruden ovennævnte kvaliteter den fordel, at det vil være en kvalificeret basis for videreuddannelse inden for eller i relation til specialiseringsfeltet.

Endelig vil vi foreslå et obligatorisk fællesfag, der efter vores mening i sin grundsubstans bør være et retorikfag, hvor retorikbegrebet forstås i den brede, moderne form som både skriftlighed, mundtlighed, kommunikation og argumentation.

Vi ønsker med denne henvendelse at give udtryk for, hvordan danskfaggruppen på Århus Dag- og Aftenseminarium forholder sig til den pågående diskussion om fagets stilling i en professionsrettet læreruddannelse og den omstrukturering, faget står overfor. Vi ønsker samtidig at bidrage til omstruktureringen gennem de anførte forslag til fagets indhold og udmøntning, og vi håber at vores overvejelser kan medvirke til at belyse problemstillingen og være til inspiration i et meget vigtigt lovgivningsarbejde.

Med venlig hilsen

Solveig Troelsen

for

dansklærerne ved Århus Dag- og Aftenseminarium:

Anne Agger, Jørgen Asmussen, Benny Bang Carlsen, Lisbet Hastrup Clausen, Mette Bladt Clausen, Line Møller Daugaard, Søren Fanø, Peter Frengerslev, Ida Gyde, Gurli Bjørn Iversen, Martin Blok Johansen, Martin Jørgensen, Preben Kaa Jørgensen, Claus Nelson, Henrik Balle Nielsen, Bente Morre Petersen, Mette Rosenlund, Peter Schmidt, Erik Svejgaard og Solveig Troelsen.

Dette brev er sendt til undervisningsministeren, Folketingets uddannelsesudvalg og lagt på debatsiden på www.globalisering.dk